

Az Uniós vissza nem térítendő források hatása a gazdaságilag hátrányos régiók vállalkozásainak konvergenciájára

Tanulmányomban az Uniós források – ezen belül is az eszközvásárlásra kapott vissza nem térítendő támogatások – hatását vizsgálom a hátrányos helyzetű régiókban mikro-, kis- és közepes vállalkozások aspektusából. Igazolom, hogy a vissza nem térítendő támogatások pozitívan hatottak az elmaradottabb régiók vállalkozásainak hozzáadott érték növekedésére, ezzel hozzájárulva felzárkózásukhoz. Bemutatom továbbá, hogy a hátrányos régiókat pozitívan támogató, differenciált támogatási intenzitás hozzájárul az adott térségek forráslelő képességének javításához.

Irodalmi áttekintés

A hazai mikro-, kis- és középvállalkozások (a továbbiakban: kkv-k) a rendszerváltást követő években, jellemzően a kevés tapasztalattal bíró, az üzleti folyamatokkal kevésbé tisztában lévő vállalkozásokból, mára olyan önálló szektorrá váltak, amelyek elkezdtek csökkenteni lemaradásukat az Európai Unió kisvállalkozóihoz képest. A statisztikák szerint a kis- és középvállalkozások aránya az összes vállalkozáson belül 99,9%. Alkalmazottaik aránya az összes vállalkozás 74,1%-a, miközben az összes vállalkozás árbevételének csupán 58,7%-ával, a hozzáadott érték 54,5%-ával rendelkeznek, és export értékesítésük aránya is csak 25,2% (www.ksh.hu alapján). A hazai kkv-k jövedelemtermelő képessége azonban mindössze egytizede az EU-28-ak átlagának. A vállalkozásoknak csupán 20-22%-a hitelképes, miközben az Unió egészében ez az arány 70-85%-os. A kis-

és középvállalkozások helyzete, fejlesztési lehetőségeik világszerte foglalkoztatják a kutatókat, gazdaságfejlesztőket és kormányokat egyaránt. A kutatások egyik központi témája a vállalkozások növekedési pályája, illetve a fenntartható fejlődés (Kaplinsky-Readman, 2001). A kutatók egyetértenek abban is, hogy a fejlődő országokban a nemzetgazdaságok egyik kitörési pontja a kkv-szektor fejlesztése (Humphrey, 2002; Péter et al, 2015), a fenntartható gazdasági növekedés érdekében. A gazdasági növekedés a gazdasági szereplők fogyasztási, szükséglet-kielégítési lehetőségeinek bővülését, a nemzetgazdaság fogyasztásának növekedését jelenti (Bacsi, 2012).

Az Unió szerepét fontosnak tartják mind a közvetlen, mind pedig a közvetett fejlesztési eszközök alkalmazása tekintetében, prioritásként kezelik a fejlődő országok kis- és középvállalkozásainak támogatásában (Dallago, 2010; Potter et al 2010). Úgy gondolják,

ez az egyik lehetőség arra, hogy a 2004-ben és az ezt követő években csatlakozott tagállamok, valamint a csatlakozási tárgyalásokat folytató országok gazdaságai felzárkózzanak az uniós átlaghoz. A már csatlakozott tagállamok gazdaságával, és az egyes országokban a kkv-szektor fejlesztésével foglalkozó kutatók, gazdaságfejlesztők, gazdaságpolitikusok elsődleges elemzési területe az uniós források hatékony felhasználása, az egyes területek abszorpciós képességeinek növelése (Oprescu et al, 2013). A korábban csatlakozott tagállamok már túl vannak az uniós források hatékony, vagy kevésbé hatékony felhasználásával kapcsolatos tanulási folyamaton, ezzel szemben az újonnan csatlakozott tagállamok ezekből a tapasztalatokból igyekeznek tanulni, a jó gyakorlatok átvételével (Fröhlich-Đokić, 2012). A csatlakozni kívánó országok esetében a helyi rendszerek szintre hozatala a cél, elősegítve a csatlakozási folyamat felgyorsítását, majd a későbbiekben a kkv-szektor felzárkóztatását (Reeves, 2006).

A területet jellemző főbb kutatások elsősorban a pályázati rendszer működése, mint lehetséges akadály felől közelítik meg az egyes térségek forráslehetőségét (Zaman-Cristea, 2011; Nagy, 2010 és Nagy –Heil, 2013). A finanszírozás közvetlen hatásait vizsgáló kutatások pedig, általában makroszinten elemzik a támogatások hatását, az egyes finanszírozott vállalkozásoknál okozott hatásokat ritkán, vagy csak kvalitatív kutatásokkal igyekeznek azokat alátámasztani (Demeter, 2009; Kállay, 2014).

A rendszerváltás utáni első néhány évben Magyarországon ugrásszerűen megnőtt a kis- és középvállalatok száma, ami ráirányította a kormányzati gazdaságpolitika figyelmét a szektor problémáira és fejlesztésének szükségességére. 1994 és 1998 között sorra jelentek meg a kkv-k fejlesztését célzó kormányhatározatok, amelyek célrendszerre figyelembe vette az Európai Unió ajánlásait és tapasztalatait. A dokumentumok két, egymást kiegészítő, átfogó célt jelöltek meg, egyrészt a már működő kkv-k versenyképességének javítása, a foglalkoztatásban és a gazdasági növekedésben betöltött jelentős szerepük további növelése, másrészt az új vállalatok indulásának elősegítése, ezzel a foglalkoztatási gondok enyhítése különösen az ország elmaradott régióiban. A megvalósítás eszközei olyan visszatérő elemeket tartalmazott, mint az adó-és adminisztrációs terhek enyhítése, a finanszírozási feltételek javítása, a vállalkozói képzés, a vállalkozói etika és kultúra fejlesztése, a jogszabályok és támogatási programok hatásvizsgálata, valamint az állami koordináció intézményrendszerének létrehozása.

A legutóbbi évekre vonatkozó két legjelentősebb kkv-fejlesztési program – a 2007-2013-ig tartó időszakra szóló Új Magyarország Fejlesztési Tervhez kapcsolódó Gazdaságfejlesztési Operatív Program (GOP), valamint az ugyanerre az időszakra szóló Kis- és középvállalatok Fejlesztésének Stratégiája – határozott törekvéseket fogalmaz meg a tapasztalt problémák kiküszöbölésére. A GOP négy prioritási tengelyt jelöl meg,

amelyek mindegyike összefügg a kkv-k versenyképességének javításával. A 2. prioritás a „kkv-k komplex fejlesztése” elsősorban a technológia-korszerűsítése és a szervezet-fejlesztés támogatása révén. A „modern üzleti környezet” prioritáson belül az IKT-infrastruktúra és a logisztikai központok fejlesztése, valamint a vállalatok részére nyújtott tanácsadási szolgáltatások kapnak hangsúlyt.

A 2007 és 2013 közötti időszak három új célkitűzést tartalmazott: Konvergencia, Regionális versenyképesség és foglalkoztatás, illetve a Területi együttműködés. A Konvergencia feladata szándéka szerint, hogy előmozdítsa a konvergencia megvalósulását a kevésbé fejlett tagországokban és régiókban a foglalkoztatási és növekedési feltételek fejlesztése révén. A régiók versenyképességének növelése a helyi foglalkoztatás ösztönzésével a Regionális versenyképesség célkitűzés része. Konkrét cél, hogy ráállítson egy adott területet a gazdasági és társadalmi változásokra, segítse az innovációt, a környezet védelmét, valamint javítsa a munkaerőpiac nyílt elérhetőségét. Az európai területi együttműködés célkitűzés az államhatárokon átívelő, nemzetek feletti és régiók közötti együttműködést ösztönzi, elődje, az INTERREG közösségi kezdeményezés alapján.

A GOP 2.1. projektek célja a kkv-k piaci pozíciójának előmozdítása, a versenyképesség javítása technológiai korszerűsítéssel és innovatív képességük fejlesztésével, a műszaki-technológiai-, minőségirányítási rendszer kiépítéséhez szükséges feltételek biztosítása (Érté-

kelő jelentés, 2010). Hazánkban kedvezményezettek azok a célcsoportok lehetnek, akik magyarországi székhellyel rendelkeznek, jogi személyiségű vagy jogi személyiség nélküli gazdasági társaságok, szövetkezetek vagy egyéni vállalkozók, amelyek kkv-knak minősülnek. Azok a vállalkozások, amelyek nettó árbevételüknek több mint 50%-át mezőgazdasági tevékenység végzéséből szerezték, és kézművesipari tevékenységet folytattak, kivételt képeztek (Értékelő jelentés, 2010). Támogatásokat igényelhetnek műszaki gépek és berendezések beszerzéséhez, a tevékenységhez, kereskedelemhez és/vagy szolgáltatáshoz kapcsolódó ingatlan építéséhez, bővítéséhez és/vagy licenz/know-how vásárlásához. A támogatás vissza nem térítendő volt, minimum 1, maximum 25 millió forint, maximum 50%, minimum 25%. Elvárás volt, hogy a csúcstechnológiát bevezessék, és alkalmazzák az innovatív eljárásokat (Értékelő jelentés, 2010). Támogatás csak a támogatható tevékenységekre volt adható. Az a projekt nem volt támogatható, amely nem felelt meg a környezetvédelmi előírásoknak, továbbá megkezdett projektekre sem lehetett igényelni a támogatást (Kállay, 2010). Emellett az Európai Közösséget létrehozó szerződésben rögzített kritériumoknak megfelelő mezőgazdasági termékek előállításával, feldolgozásával és értékesítésével foglalkozó gazdasági szereplők sem igényelhettek.

Az összesen benyújtott pályázat közül 34,9%-a irányult a GOP pályázatokra, ebből 40,7%-a vált támogatott projektté, a megítélt források 13,6%-a.

A GOP prioritásaira regionális szinten 42.462 pályázatra jelentkeztek, melynek 60,1%-a támogatást nyert. Összesen 1.702 milliárd forintnyi igényelt támogatásból 61,4% lett megítélve, 59,3%-a került kifizetésre (Hutkai, 2014).

Anyag és módszer

Kutatásom során megvizsgáltam, hogy az Uniós csatlakozást követően, milyen tudományos munkák követték figyelemmel a források felhasználását, és ezek hatásait.

Kiemelném, hogy a legtöbb munka a 2004-ben, illetve az azt követő években csatlakozott – jellemzően a volt vasfüggöny mögötti – államok kutatóinak tollából származik (Mörec-Rašković, 2008; Panait-Stoian, 2013; Popa 2014; Achim-Dragolea 2013). Ez, úgy gondolom, teljesen logikusan következik abból a történelmi tényből, hogy ezekben az országokban a legnagyobb a technológiai elmaradás, itt a legfontosabb a felzárkózás. A kelet-európai tagállamok kutatói mellett hazánkban is foglalkoztatja a kutatókat a vissza nem térítendő támogatások kérdésköre. Lehmann-Nyers (2009) tanulmánya a Nemzeti Fejlesztési Terv végrehajtását, a támogatások főbb eredményeit, tapasztalatait és gazdasági hatását elemzi.

Klauber-Nagy (2010) tanulmányukban az Új Magyarország Fejlesztési Terv két fő célkitűzését ismertették. Dolgozatukban arra a következtetésre jutottak, hogy a foglalkoztatás bővítése és a tartós növekedés feltételeinek megteremtése illetve a tartós gazdasági nö-

vekedés együttesen azt a követelményt fekteti le, hogy csak olyan folyamat illetve program elindítását szabad kezdeményezni uniós forrásból, amelyek valóban fenntarthatóak és hatásaikat más intézményi változás nem befolyásolja. Nagy (2008) kutatásának célja az volt, hogy a 2007-2013-as tervezési időszakban felhasználásra kerülő Európai Uniós fejlesztési támogatások megfelelően lettek-e felhasználva Magyarországon, az előző, 2004-2006-os támogatási időszak tapasztalatainak és eredményeinek figyelembevételével. Perger 2009-es kutatásában arra kereste a választ, hogyan kapcsolódik az Európai Uniós kohéziós támogatások felhasználásához kapcsolódó intézményrendszer a hazai közigazgatási rendszerhez.

Kutatásom a magyarországi mikro-, kis- és közepes vállalkozások által elnyert pályázati forrásokat, illetve magukat a vállalkozásokat vizsgálja. A vizsgálathoz első lépésben meg kellett határoznom, hogy a 2007-2013-as pályázati ciklusban milyen forrásokhoz juthattak hozzá a vizsgált célcsoport résztvevői. Elsősorban azokra az operatív programokra koncentráltam, az operatív programokon belül specifikusan azokra a pályázati kiírásokra, amelyek esetében a vállalkozások közvetlenül juthattak hozzá a forrásokhoz. Az alapsokaság meghatározásánál az is kiemelt szempontként szerepelt, hogy ne egyedi, egyszeri előfordulású kiírás legyen, hanem lehetőség szerint több éven keresztül vizsgálhassam a nyertes pályázókat. A választás a GOP 2.1.1/A intézkedésre esett, amely a mikro- és kisvállalkozá-

sok technológiai fejlesztését tűzte ki célul, a GVOP 2.1.1. pályázat előzmény-pályázatként figyelembe vehető, és több egymást követő évben pályázható volt. 2007 és 2010 között 13.271 vállalkozás pályázott a GOP 2.1.1/A kiírások valamelyikére. Teljes forrásigényük 163 milliárd forint volt. A pályázók 61%-a sikeres pályázatot tudhat magáénak, mintegy 98 milliárd forint értékben.

Ezek után meghatároztam azt az öt pályázati kiírást (GOP 2.1.1/A, 2007 és 2010 közötti felhívásai), amely győztes vállalkozásai a vizsgált alapsokaságomat képezték. A következő lépés ezen vállalkozások pályázati adatainak legyűjtése volt. Ehhez két forrást használtam, egyrészt rendelkezésemre állt az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer (TEIR), ahonnan hozzáférhető volt az adatok jelentős része. Másrészt az adatok nyilvánosan elérhetőek voltak az emir.palyazat.gov.hu eljárásrend szerinti lekérdezésében, amely operatív program prioritás, intézkedés, és komponens szinteken mutatja meg az egyes pályázatokra vonatkozó EMIR (Egységes Monitoring Információs Rendszer) rendszerben rögzített adatokat.

Az egyes komponensek győztes pályázatai listázhatók, így kigyűjthetőek voltak a szükséges adatok. Ennek megfelelően rendelkezésemre álltak a pályázók, illetve az általuk megvalósított projekt megnevezések, a beruházás helye (régiós, megyei, illetve helység szinten), az elnyert és felhasznált támogatás, valamint rendelkezésemre állt a támogatás

intenzitása, amiből kiszámolhattam a projekt végrehajtásának tényleges finanszírozási szükségletét. Szintén legyűjtendő adatként szerepelt a projekt megvalósítás kezdő és záró időpontja.

Az adatbázisban lévő 4.977 vállalkozás elemzéséhez szükségem volt a vállalkozások kkv-besorolásához. A besorolás alapja a 2004. évi XXXIV. törvény, a Kis- és középvállalkozásokról, fejlődésük támogatásáról. A kkv-k besorolása elsősorban az összes foglalkoztatotti létszám alapján történik. Eszerint mikrovállalkozás az, amely 10 főnél kevesebbet, kisvállalkozás, amely 50 főnél kevesebbet, közepes vállalkozás, amely 250 főnél kevesebbet foglalkoztat. Másodlagos szempont a vállalkozás árbevétele vagy mérlegfőösszege, itt a határok 2, 10, illetve 50 millió euró (2004. évi XXXIV. törvény).

Adatbázisom harmadik részéhez, vizsgálatomhoz, a már meglévő és tisztított pályázói adatokon, valamint a kkv-besoroláson túlmenően minden vállalkozás esetében szükségem volt a vállalkozások vagyoni és jövedelmezőségi helyzetének vizsgálatára. A vizsgálatot a vállalkozások beszámolóiból kigyűjtött adatokra alapoztam. Ezek az adatok a számviteli törvénynek megfelelően nyilvánosak, és bárki számára hozzáférhetőek az Igazságügyi Minisztérium Céginformációs Rendszeréből.

A vizsgálandó abszolút típusú mutatóim képzéséhez az eredménykimutatásokból legyűjtöttem a személyjellegű ráfordításokat és az értékcsökkenési leírás összegét. Azon vál-

lalkozások esetében, amelyek nem összköltség-eljárásos eredménykimutatást, hanem a számviteli törvény szerint lehetőségként, forgalmi-költség típusú eredménykimutatást készítettek, a kiegészítő mellékletből kerültek legyűjtésre az említett ráfordítások adatai. Legyűjtésre került továbbá az adózás előtti eredmény.

A fentiekben ismertetetteknek megfelelően a kijelölt nyolc évben, minden vállalkozás esetében legyűjtésre került 3-3 adat, összesen 24, mindösszesen 115.176. Az adatok összehasonlíthatósága megkövetelte az inflációnak a kiszűrését, így az egyes évek adatait 2006-os bázis adatokra számoltam vissza. Ehhez a Központi Statisztikai Hivatal inflációs adatait használtam a következő táblázat szerint.

1. táblázat: A fogyasztói árindex alakulása (2006=100%)

2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
100,00 %	108,00 %	114,59%	119,59%	125,25%	130,16%	137,54%	139,92%

(forrás: KSH alapján saját szerkesztés)

A táblázatból kiolvasható, hogy a 2006-os bázishoz viszonyítva a hivatalos infláció mértéke 2007-ben 108%-os, míg 2013-ban 139,92%-os volt. Az inflációs hatás kiszűrése után a vállalkozások adatai 2006-hoz képest reálértéken álltak a rendelkezésemre, így az egyes évek vagyoni és pénzügyi adatai reálértéken összehasonlíthatóvá váltak.

A gazdasági válság hazánkra és így a kvv-kra is jelentős hatással volt. A fentiekben ismertetett adatbázis ennek a hatásnak a kiszűrésével korrigálásra került egy új, második adatbázisban. Az infláció hatásainak kiszűréséhez hasonlóan, itt a GDP változással került korrigálásra az adatbázis. Ebben az esetben is a KSH hivatalos statisztikái kerültek felhasználásra.

2. táblázat: A GDP változása (2006=100%)

2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
100,00%	100,25%	101,24%	94,54%	95,29%	97,02%	95,29%	97,02%

(forrás: KSH alapján saját szerkesztés)

Az időszakok kijelölése után meghatároztam azokat a mutatószámokat (származtatott adatokat), amelyekkel az egyes hipotézisek vizsgálatát el kívántam végezni. Ennek megfelelően az első három hipotézis, amelyek a vállalkozá-

sok hozzáadott értékének változását hivatott mérni, igazolásához a hozzáadott érték mutatószámot képeztem. E mutató (a kutatásban alkalmazott jelölésem szerint: HAÉ) a vállalkozás időszaki, jövedelmi adataiból számolódik, és összegzi

az adott időszakban a vállalkozás adózás előtt eredményét, személyi jellegű ráfordításait és az elszámolt értékcsökkenési leírást.

Az általam képzett hozzáadott érték (HAÉ) a következő képlettel számolható (Chikán – Wimmer, 2004):

- adózás előtti eredmény +
- személyi jellegű ráfordítások +
- értékcsökkenési leírás

A képzett mutatószám abszolút típusú mutató.

A szakirodalomban a hozzáadott érték mutatószám számításánál más módszerrel is találkozhatunk. Ónodi (2005) tanulmányában foglalkozott a mutató kiszámításával, azonban a használt módszer nem alkalmazható a kkv-k egyszerűsített éves beszámolói esetén. Szintén érdekes módszertant mutat be Ritzlne 2013-as tanulmánya. Célja, hogy bemutasson egy új módszertant a hozzáadott érték számításra. Ez azonban csak egyéni vállalkozások esetében alkalmazható, bár néhány eleme a családtagok személyes közreműködésével működő eltartó, társas vállalkozások esetén is átemelhető lehet.

A HAÉ mutatószámot a vizsgálat során minden vállalkozás esetében kiszámoltam az adott évre (HAÉ_6, HAÉ_7, HAÉ_8, HAÉ_9, HAÉ_10, HAÉ_11, HAÉ_12, HAÉ_13. A hipotézis vizsgálatához vállalkozásonként 8, összeségében 39.816 mutatószám képzésére került sor.

Az adatok kapcsolatának vizsgálata (korreláció) SPSS 22.0 alkalmazásával történt.

Korrelációs számítás elvégzésére akkor kerül sor, amikor különböző változók kapcsolatát (egymásra gyakorolt hatását) kívánom vizsgálni. A vizsgálat a különböző változók közti kapcsolat irányát és szorosságát jeleníti meg (Molnár, 2015). A különböző változók közti kapcsolat irányát a korrelációs együttható előjele, szorosságát a korrelációs együttható abszolút értéke mutatja meg (Sajtos-Mitev, 2007). A Pearson-féle korrelációs együttható (r) értéke -1 és $+1$ közt helyezkedik el: az 1 -hez közeli értékek (abszolút értékben) szoros kapcsolatra, a 0 körül mozgó értékek pedig korrelálatlanságra (kapcsolat hiányára) utalnak (Barna és társai, 2006).

A vizsgálat eredményei

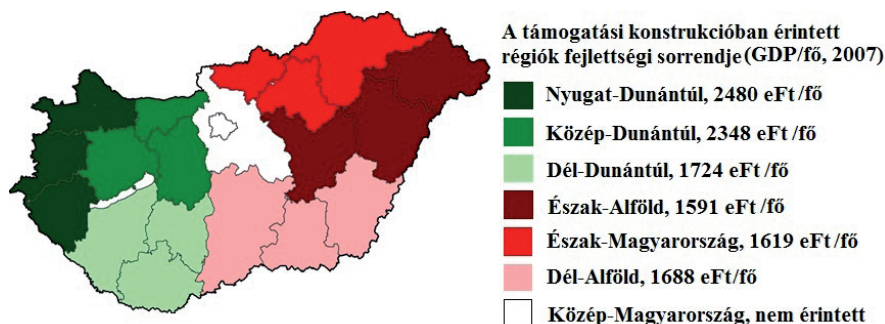
Az Európai Regionális Fejlesztési Alap egyik célja az elmaradott régiók fejlettségi szintjének növelése, a régiók közötti különbségek csökkentése. Ennek megfelelően számtalan olyan projekt kiírással találkoztunk (pl.: TÁMOP 5.1.1), amelyek elsősorban az elmaradott térségek felzárkóztatását szolgálják (Lukács, 2013). A GOP 2.1.1 projekt esetében a támogatási intenzitásban látható erre törekvés, így feltételezhető, hogy a hátrányosabb régiók esetében hatékonyabb a forráslelő képesség.

A regionális szintű forrásfelhasználás eredményeinek vizsgálatához mindenekelőtt rangsoroltam az egyes régiókat. A rangsorolás a 2007-es év egy főre jutó GDP értékek alapján történt. A következő táblázatban látható, hogy az így képzett rangsor első helyein a

dunántúli régiók találhatóak, míg a lista második felében a Kelet-Magyarországi régiók helyezkednek el. Az általam vizsgált GOP 2.1.1-es pályázat egységesen került kiírásra a konvergencia régiókban. Ez azt jelenti, hogy más kiírásokkal ellentétben nem voltak hátrányos régió-

kat segítő különféle kvóták vagy célzott keretek. A hipotézisemben feltételeztem, hogy a kiírások során megkülönböztetésnek szánt támogatási intenzitás különbség nem elegendő ahhoz, hogy a hátrányosabb régiók arányosan több forráshoz jussanak.

1. ábra: NUTS II. régiók fejlettsége (GDP/fő, 2007)

(forrás: KSH alapján saját szerkesztés)

A vizsgálatom során a mintában szereplő vállalkozások mennyiségi adatait az egyes régiók hasonló adataival vettem össze. Ennek megfelelően meg tudtam határozni azt, hogy az egyes vállalkozás kategóriákban nyertes vállalkozások száma az adott régióban hogyan

viszonyul a régió összes vállalkozásához képest. A következő táblázatban összefoglaltam az eredményeimet. Ezekből látható, hogy feltételezésem ellenére a GOP 2.1.1-es pályázati kiíráson a hátrányos térségek, a minta számosságát tekintve, jobban szerepeltek.

3. táblázat: Vállalkozások megoszlása terület és méret szerint

Régió	Összes kkv régiók (db)	Összes kkv minta (db)	Arány (%)	Átlagos támogatás (eFt)
Nyugat-Dunántúl	27.878	624	2,24%	11.445,61
Közép-Dunántúl	30.442	645	2,12%	12.838,01
Dél-Dunántúl	25.405	696	2,74%	13.503,33
Dél-Alföld	31.465	1.173	3,73%	14.471,01
Észak-Magyarország	24.662	888	3,60%	16.287,53
Észak-Alföld	31.953	951	2,98%	13.697,48

(forrás: KSH és adatbázis alapján saját szerkesztés)

A mintába került vállalkozások megoszlásán túl azt is vizsgáltam, hogy az egyes vállalkozások átlagosan mennyi támogatást nyertek el. Mint az a következő táblázatban látható, a három leghátrányosabb régió itt is kiemelkedett, az elnyert támogatás átlaga a fejlett térségek esetében 13 millió forint alatt maradt, a három fejletlenebb régió átlaga megközelítette a 15 millió forintot.

A következőkben megvizsgáltam, hogy a fentiekben ismertetetteken túlmenően, milyen számszerű adatokkal

támasztható alá a támogatási forrás és a régiók fejlettségi szintjének kapcsolata. Az egyes pályázati időszakokra, kiírásokra vonatkozóan megvizsgáltam a régió fejlettségi szintjének (egy főre jutó GDP – GDPFOévszám a 4. táblázatban) és az elnyert támogatás nagyságának (ATévszám a 4. táblázatban) a kapcsolatát. A kapcsolat vizsgálatára korrelációszámítást alkalmaztam, az egyes évek eredményei a következő táblázatokban találhatóak meg:

4. táblázat: A régiós fejlettség és az elnyert támogatás átlagos nagyságának kapcsolata a 4 pályázati ciklusban

Correlations			
		AT2007	GDPFO2007
AT2007	Pearson Correlation	1	,031
	Sig. (2-tailed)		,954
	N	6	6
GDPFO 2007	Pearson Correlation	,031	1
	Sig. (2-tailed)	,954	
	N	6	6

Correlations			
		AT2008	GDPFO2008
AT2008	Pearson Correlation	1	-,870*
	Sig. (2-tailed)		,024
	N	6	6
GDPFO 2008	Pearson Correlation	-,870*	1
	Sig. (2-tailed)	,024	
	N	6	6

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Correlations			
		AT2009	GDPFO2009
AT2009	Pearson Correlation	1	-,880*
	Sig. (2-tailed)		,021
	N	6	6
GDPFO 2009	Pearson Correlation	-,880*	1
	Sig. (2-tailed)	,021	
	N	6	6

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Correlations			
		AT2010	GDPFO2010
AT2010	Pearson Correlation	1	-,848*
	Sig. (2-tailed)		,033
	N	6	6
GDPFO 2010	Pearson Correlation	-,848*	1
	Sig. (2-tailed)	,033	
	N	6	6

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

(forrás: saját számítás és szerkesztés)

Leolvasható, hogy a 2007. évi pályázati adatok kivételével a kapcsolat szignifikáns, valamint szoros negatív kapcsolat áll fenn. A magyarázat a pályázati kiírásokban található meg. A négy ciklusból a 2007-es év volt az, ahol a térségek fejlettségi szintje nem differenciált a vállalkozások közt, mindenhol egységes

volt a támogatás százalékos aránya. A 2008. évtől kezdődően a hátrányos helyzetű kistérségeket nagyobb számban tartalmazó régiók magasabb támogatási intenzitással bírtak. Kimutatható tehát, hogy azokban az években, amikor a támogatási intenzitás differenciált, szoros, negatív kapcsolat állt fent a térség fej-

lettsége és az elnyert támogatások közt, valamint igazolásra került, hogy a fejletlenebb térségekben magasabb volt a forráslehívó képesség, hiszen az elnyert vállalkozások arányaiban is, összegben is magasabb volt a támogatás.

Azt feltételeztem továbbá, hogy a magasabb forrás elnyerése okán a hátrányosabb helyzetű térségekben felhasznált forrástöbblet dinamikusabb növekedést okoz, mint a fejlett térségekben. Tehát azt kívánom igazolni, hogy az elnyert és felhasznált források, valamint a nyertes vállalkozások hozzáadott értékének növekedése közötti összefüggés független attól, hogy milyen az adott térség fejlettségi szintje. Feltételezésem igazolására a vállalkozások hozzáadott értékének változásait vizsgáltam, összevetve az adott régió vállalkozásainak eredményeivel.

A vizsgálat során régióként kiszámítottam a mintában szereplő vállalkozások hozzáadott érték változását a 2013-as év végén (vizsgálati ciklus vége), a 2006-os bázishoz képest, majd ugyanez a számítás megtörtént az adott régió összes vállalkozásának hozzáadott értékével kapcsolatban is. A kapott két érték hányadosa megmutatja a mintában szereplő vállalkozások és a régió összes vállalkozásának növekedési dinamikájának különbségét. Az eredményeim alapján arra a megállapításra jutottam, hogy a három elmaradott térség esetében ez a dinamika lényegesen magasabb (112,69%, 109,67%, 97,64%), mint a gazdaságilag fejlettebb térségekben. A gazdaságilag fejlett régiók esetében az eredmény 90% alatt maradt.

5. táblázat: Egy főre eső GDP és a Hozzáadott érték változási arányának dinamikája közötti kapcsolat vizsgálata

Correlations

		GDPfo	Dinamika
GDPfo	Pearson Correlation	1	-,835*
	Sig. (2-tailed)		,038
	N	6	6
Dinamika	Pearson Correlation	-,835*	1
	Sig. (2-tailed)	,038	
	N	6	6

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

(forrás: saját számítás és szerkesztés)

Az eltérő növekedés dinamikája a fenti adatok alapján is egyértelműen látszik, azonban megvizsgáltam azt is, hogy a dinamika és az egyes régiók egy főre jutó GDP (GDPfo az 5. táblázatban) alapján képzett rangsora között van-e bármiféle igazolható összefüggés. A kapcsolat igazolására korreláció-számítást végeztem, amely 0,05-ös szignifikancia-szint mellett erős negatív (-0,835) kapcsolatot mutat ki. A fentiek egyértelműen alátámasztják a feltételezésemet, továbbá az a következtetés vonható le, hogy fejletlenebb térségekben magasabb volt a hozzáadott érték növekedésének dinamikája.

Összegzés

Kvantitatív kutatásom során 5 egy- más követő pályázati kiírás összes nyertes társas vállalkozását megvizsgáltam. A vizsgálathoz felhasználtam a vállalkozások támogatási adatait, valamint a 2006-2013 időszak beszámolóadatait. A vizsgálatot regionális aspektusban végeztem. Megállapítottam, hogy a pályázati kiírás eltérő támogatási intenzitása kapcsolatban áll a térség forrásle hívő képességével, továbbá azt, hogy az alacsonyabb gazdasági potenciállal rendelkező régiók forrásle hívő képessége arányaiban és összegszerűen is magasabb, mint a fejlettebb régióké. Kimutattam továbbá, hogy a fejletlenebb térségekben pályázatot elnyert vállalkozások hozzáadott értékének dinamikája magasabb volt, mint a fejlett térségekben működő kkv-ké. A fenti eredmények alapján megállapítható, hogy az eszköz-

fejlesztésre juttatott vissza nem térítendő támogatások hozzájárultak az Uniós célkitűzésekhez, azaz a különbségek csökkentéséhez.

DÁNIEL ZOLTÁN ANDRÁS

Irodalomjegyzék

Achim Moise Ioan- Dragolea Larisa (2013) : BUSINESS GRANTS SOURCES IN THE CONTEXT OF JOINING THE EUROPEAN UNION, Annales Universitatis Apulensis Series Oeconomica

Bacsi Zsuzsanna (2012): Közgazdasági ismeretek - Debrecen: Debreceni Egyetem Agrár- és Gazdálkodástudományok Centruma, . 156 p. (ISBN:ISBN 978-615-5183-47-8)

Barna K.- Nagy M.- Molnár T. (2006): Egyszerűen statisztika II, Perfekt, ISBN: 963 394 666 0

Chikán A.- Wimmer Á. (2004): Üzleti fogalomtár, Alinea Kiadó, 63.o.

Dallago B. (2010): Small and Medium Enterprises in Central and Eastern Europe, Slavic Eurasian Studies Series

Demeter L. (2009): Közös európai források szerepe a hazai kis- és középvállalkozások finanszírozásában PERIODICA OECONOMICA, II. ÉVF., MÁJUS (20–31. o.)

Értékelő jelentés (2010): Kkv-k technológia fejlesztési célú beruházás támogatási alintézkedés (GVOP 2.1.1.) értékelése

Fröhlich Z.- Đokić I. (2012): “Challenges in Implementing Croatian Regional Policy within semi-European context”, 52nd Congress of the European Regional Science Association Bratislava, Slovakia, 21st-25th August

Humphrey J. (2002): Opportunities for SMEs in Developing Countries to Upgrade in a Global Economy, IFP-SEED working paper,

Hutkai Zs. (2014): Az Uniós források felhasználásának gyakorlata Magyarországon regionális dimenzióban. Ph.D. értekezés. Budapest. pp. 221-236.

Kállay L. (2010): KKV-szektor: versenyképesség, munkahelyteremtés, szerkezetátalakítás. TM 58. sz. műhelytanulmány..

- Kállay L. (2014): Állami támogatások és gazdasági teljesítmény, Közgazdasági Szemle, LXI. évf., március (279–298. o.)
- Kaplinsky Raphael - Readman Jeff (2001): How can SME producers serve global markets and sustain income growth? Institute of Development Studies
- Klauber M. – Nagy K. (2010): Európai Unió támogatások és a hazai fejlesztéspolitika. Társadalmi riport. Budapest. Társi Kiadó. pp. 159-175.
- Lehmann K. – Nyers J. (2009): Az Európai Unió fejlesztési forrásainak felhasználása. Statisztikai Szemle, 87. évfolyam 2. szám
- Lukács E. (2013): A kis- és közepes méretű vállalkozások növekedési potenciáljának elemzése az Észak-magyarországi régióban. Ekonomické štúdie-teória a prax, ISBN 978-80-971251-2-7 Miskolc
- Magyar Országgyűlés: 2004. évi XXXIV. törvény a kis- és középvállalkozásokról, fejlődésük támogatásáról
- Molnár T. (2015): Empirikus területi kutatások, Akadémiai kiadó, ISBN: 978 9630595988
- Mörec, Barbara - Rašković, Matevž (2011): Overview and Estimation of the 2008 Financial and Economic Crisis 'Effect Size' on SME Capital Structures: Case of Slovenia, Economic Research-Ekonomska Istraživanja
- Nagy S. Gy. (2008): Az Európai Unió támogatások hatékonyságának mérése. Hatékonyság és hatásosság az Európai Unió támogatások felhasználásával 2004 és 2006 között Magyarországon az első Nemzeti Fejlesztési Terv Keretében. PhD értekezés. Budapest.
- Nagy S. Gy. (2010): Az európai uniós támogatások hatékonysága és hatásossága közötti különbség a ROP 1.2 intézkedésnél, Európai tükör
- Nagy S.Gy. - Heil P. szerk. (2013): A kohéziós politika elmélete és gyakorlata. Akadémia Kiadó. ISBN 978-963-05-9385-4. pp. 43.
- Ónodi Annamária (2005): Gazdasági hozzáadott érték (EVA) mutató számítás számviteli korrekciói a magyar szabályozási környezetben – BCE Műhelytanulmány
- Oprescu, G.(coordinator) - Luminita, D.-Florinel C.- Dragos Pislaru, I. (2013): Analysis of absorption capacity of the EU Funds in Romania, European Institute of Romania – Pre-accession impact studies III
- Panait Iulian, Stoian George-Daniel (2013): Comparative study of the evolution of stock returns for listed Romanian companies which received non-repayable structural and cohesion European funds, The Romanian Economic Journal, Year XVI no. 47
- Perger É. (2009): EU kohéziós támogatások felhasználásának intézményrendszere és a forrásfelhasználás hatékonysága, eredményessége. ECOSTAT Kormányzati Gazdasági- és Társadalom-Stratégiai Kutató Intézet. Budapest.
- Péter Erzsébet - Németh Kornél - Molnár Tamás - Molnárné Barna Katalin (2015): Challenges and Their Possible Solutions in the Everchanging Lake Balaton Region. - DETUROPE: Central European Journal of Tourism and Regional Development 7:(3) pp. 50-65.
- Popa, Adina - Simona (2014): Performance Indicators For SMEs Accessing EU Funds, Constanta Maritime University Annals Year XIV, Vol.19.
- Potter, J.- Proto, A. - Marchese M. (2010): SMEs, Entrepreneurship and Local Development in the Marche Region, Italy, OECD Local Economic and Employment Development (LEED) Working Papers
- Reeves, T. (2006): Regional Development in the EU and Turkey. BÖLGESEL KALKINMA ve YÖNETİM SEMPOZYUMU. 7-8 Eylül, 2006, ODTÜ Mimarlık Amfisi
- Ritzlne Kazimir Ildikó (2013): Az egyéni vállalkozók hozzáadott értékének számítása, Statisztikai Szemle, 91. évfolyam 7. szám
- Sajtos L.- Mitev A. (2007): SPSS kutatási és adatelemzési kézikönyv. Budapest: Alinea Kiadó. 266.o.
- Zaman, G.- Cristea A. (2011): EU Structural Funds Absorption in Romania: Obstacles and Issues. Romanian Journal of Economics, vol. 32 (1), p. 60-77, June.